

MLADO JUTRO

št. 40.

V Ljubljani, dne 6. oktobra 1940

Leto XI.

Fakin Mara — dijakinja:

Kralju mučeniku

*Za svobodo našo si se bojeval,
vso svojo mladost si žrtvoval.
Čez gore Albanske si čete bodril,
z njimi si skorjico zadnjo delil.*

*Ti nisi obupal, hrabri naš kralj,
junaško si smrti naprej ključoval:
Naprej, le naprej, mi dragi junaki,
naproti zarji zlati — čeravno trudni
so korakil*

*Albanske so gore posute s kostmi,
tam naših herojev grob večni stoji.
Iz groba je tega pognalo drevo,
kot mojster, vrtnar, si gojil ga z veščo
roko.*

*Toda oh, šest let tega je, ko dan se
zmrači,
oktobra marsejsko nebo se stemni.
V vzdušje marsejsko vgneten je zločin,
omahnil vrtnar si — umorjen Jugo-
slavi je veliki Sin.*

*Ti dobri, veliki, hrabri naš kralj,
svojo kri na oltar domovine si dal,
v sredi dela za narodov blagor, korist
in prosveto,
ki deloval si neumorno z ljubeznijo
vneto.*

*Zdaj Bog skrivnostni skozi večni mir
Ti govori
in čuva te zemskih morečih skrbi,
a tu doli pri nas, kraljevski Tvoj dom
blagoslovljen naj bo,
kar vroče vsi Tvoji želimo srčno!*

V BOJU ZA PRAVICO POVEST S SLIKAM

V takem položaju je Bobby kmalu obupal. Blairove roke so vse silneje pritiskale in res se je zdelo, da je izgubljen. Toda nihče borečih se ni računal z O' Connorjem. Kakor iz velike daljave je Bobby nenadoma zaslišal njegove besede: »Roke kvišku, če ti je ljubo, da se ne seznaniš z učinkom svojega lastnega samokresa!« Ponovno nemilo presenečen se je Blair le nerad dvignil in je izpustil svojega nasprotnika, da bi se lotil novega sovražnika. Tudi Bobby je presenečeno pogledal kvišku in opazil O' Connorja, ki ga je Blairov strel očitno le omamil.

Bobby je bil vesel, da se je O' Connor polastil samokresa, ker je njegova puška postala v vodi verjetno neuporabna. »Lepo!« je sedaj menil na kratko Irec, »tako se torej ta zgodnica nadaljuje. Vaju dva, lopova, sem že dolgo sumil, le da sem zaenkrat imel nalog, ujeti zgolj Bobbyja in Rdečega jelena!« Bobby je šele sedaj pogledal, kaj je s

prijateljem in njegovim nasprotnikom. Rdeči jelen je svoje delo dobro opravil! Črni volk je ležal nezavesten na tleh.

Rdeči jelen se je obrnil k O' Connorju in mu pojasnil: »Bilo mi je takoj jasno, da se bo Črni volk zatekel v svoje skrivališče, da bi prenesel skladišče žganja drugam. Sledil sem mu torej semkaj, nato sem se pa potrudil, da sem tudi vas privedel na ta prostor in na njuno sled!« — Takšna je bila torej ta zasledovalna povestica Rdeči jelen! Odlično si si to izmislil in izvedel! Sedaj mi pa bosta vsaj začasno pomagala, da spravimo lopova počasi na varno!« Pro-

ti temu predlogu naša prijatelja naravno nista imela pomislekov in že nekaj ur kasneje sta oba zahrbtna tiho tapca sedela za zapahi. Po tem dogodku sta Bobby in Rdeči jelen postala še večja prijatelja, v svojo družbo sta pa pritegnila s polnim zaupanjem še irskega rdečesukneža O' Connorja.

Konec.

„Z nočnim letalom“

je naslov povesti s slikami, ki bo začela izhajati s prihodnjo številko v »Mladem Jutru«. Junak povesti je dečko, ki je navdušen občudovalec letal. Ko se mu izpolni vroča želja, da sme na pot z letalom, ki vzdržuje nočno zvezo med Londonom in Parizom, doživi razburljiv dogodek, v katerem se izkaže, da je zelo pogumnega srca in bistre pameti. Pazite na začetek in opozorite nanj tudi svoje tovariše.

4. oktober - dan varstva živali

Na god sv. Frančiška Asiškega slavijo vsi kulturni narodi dan varstva živali. Tu objavljamo nekaj zanimivih zgodbic o raznih živalih, da se tudi Jutrovčki spomnijo tega dne. Mnogo hvale smo dolžni domačim živalim, ki nas hranijo in nam pomagajo pri delu. Samo podel človek je okruten z živaljo, ki je na milost in nemilost izročena njegovemu varstvu. Skrbeti moramo, da ima domača žival vedno dovolj hrane in čiste pitne vode, staje in hlevi naj bodo snažni, pasja hišica dovolj velika in topla, kurnik posnažen, zajčnica zračna itd. Otroci lahko sami skrbijo za to in živali jim bodo hvaležne.

Vojaška parada na čast oslu

V Washingtonu so priredili te dni parado v čast staremu oslu, ki je zvesto služil svoji domovini dolgo vrsto let in odhaja zdaj v zasluženi pokoj.

Osel Jack je 27 let služil v mitralješki četi nekega polka v Washingtonu. Te dni so ga zaradi starosti »upokojili«. Ker je imel za domovino velike zasluge, je komandant polka polkovnik Bennet odredil, da se mora vršiti vojaška parada na čast staremu vojaku in borcu. Ves polk je bil slavnostno razporejen, na častnem mestu pa je stal Jack. Polkovnik Bennet je imel govor, v katerem je slavil in poveljeval zasluge te živali, ki je 27 let najvestneje izvrševala svoje dolžnosti in jo je treba zato smatrati za primer in vzor vojaških vrlin. Na koncu govora je komandant poudaril, da odhaja Jack

zdaj v penzijo in da ga bodo do konca njegovega življenja negovali, to se pravi, da mu na stara leta ne bo treba nič delati.

Stari Jack je menda razumel besede starega komandanta, kajti po paradi je z melanholično povešeno glavo odkorakal v svojo stajo...

Čemu ima slon velika ušesa

Človek bi mislil, da ima slon zato tako velika ušesa, da dobro sliši. Toda temu ni tako. Velikih ušes pa tudi nima samo zato, da bi z njimi odganjal muhe in brenclje, ko mu sedajo na glavo. To vidimo zlasti pri afriškem slonu, ki zna s svojimi velikimi uhlji mahati kakor s krili. Dejoma je dala narava slonu velika ušesa sicer tudi v ti dve svrhi, toda njihov glavni namen tiči drugje.

Naravoslovci so prišli zdaj na to, da opravljajo slonovi uhlji približno tako funkcijo kakor hladilnik v avtomobilu. Njegova naloga je odvajati toploto vode okrog valjarja. Slonovi uhlji v vročini nikoli ne mirujejo. S tem se od-

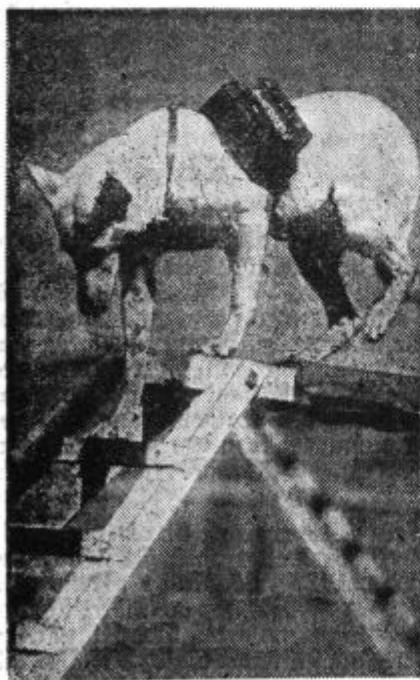

vaja toplota iz krvi, v njih ohlajena kri se vrača nazaj v telo, na njeno mesto prihaja zopet toplejša, ki se znova ohladi itd. Kri v uhljih kroži tu prav tako kakor voda v avtomobilskem hladilniku.

Prva četveronožna žrtev na polju slave

Francoski listi poročajo, da je bila pretekle dni ubita na fronti psica Bobi, ki je služila pri nekem zuavskem polku za prenašalko vesti med prvimi bojnimi črtami in izvidnicami pred fronto. Bila je ovčarka iz Tunisa ter je z vojaki vred prišla na bojišče iz Severne Afrike.

Bila je izvrstno priučena za svoj posel: na odprtih krajih se je plazila po trebuhu, med obstreljevanjem pa se je zvila v klopčič in si vedno poiskala prav primerno zavetje. Na enem izmed službenih pohodov pa so vrlo živahno obstreljevali sovražniki s strojno puško in jo ubili. Vojaki so jo imeli tako radi, da so v mraku kljub živahnemu obstreljevanju šli po ubito žival in jo prinesli v svoje järke. Drugi dan so jo pokopali, na grobu pa napisali: Bobi, psica-štafeta. Poginila je na polju slave za svoje prijatelje — ljudi.

Ptičji domovi

Ptičji svet razvija ta čas veliko vne-mo, pridnost in spretnost pri gradnji svojih stanov. Mnoge med pticami se zadovoljujejo seveda samo s preprostim ležišči za jajca in mladiče, so pa tudi ptice, ki skrbijo kot dobri gradbeniki za neko udobnost in celo lepoto svojih bivališč, pa si izbirajo posebno primerne prostore zanje.

Neko splošno pravilo za gradnjo gnezd je to, da si jih ptice pripravljajo tem skrbneje in udobneje, čim dalj časa ostajajo mladiči v gnezdju. Fazani, jerebice in mnoge druge ptice, ki stanujejo kar na tleh, si pravih gnezd sploh ne gradijo in bi tudi ne bila potrebna, saj se izpraznijo takoj, čim se mladiči izležejo.

Med pticami, ki si omišljajo prave majhne hišice, so na čelu dolgorepa sinica, kraljiček in penica. Te skrbijo celo za vrata. Sinica postavlja mala vhodna vrata nekoliko višje, nedvomno zato, da dobi več prostora za številno družino in da bi bil domek udobnejši. Tudi sraka gradi popolnoma okroženo gnezdo in pazi na to, da ji dolgi rep ne bo zadeval ob njegove stene. Druge ptice skrbijo spet za posebno zavarovano lego, n. pr. lastavice, ki postavljajo svoja gnezda neopitno pod strehe. Neke ptice, ki žive ob vodi, si gradijo v peščene sipine prave predore, druge se zadovoljujejo spet z votlim deblom, s previsno vejo ali celo z odvrženim cvetličnim loncem in starim čevljem. Žolna si votline v drevsih izteše sama in v njih ji je gotovo udobno.

Pasja zvestoba

Pariški »L'Ordre« je zapisal tole zgodbi o zvestem psu:

Pred dvanajstimi leti so pripeljali v bolnišnico St. Georges pri Sydneyu v Avstraliji nekega Patricka Williama Lonsdala. Mož se je pri neki avtomobilski nesreči hudo potolkel. Njegov pes je tuleč sledil bolniškemu vozu in legel pred vrata bolnišnice, v katero so odnesli njegovega gospodarja.

Patrick Lonsdale je še tisti večer poškodbam podlegel. Zvesti pes je pa dvanajst let ostal pred bolniškimi vrati in ga čakal. Sestram se je smilil in tako so mu vsa ta leta dajale hrane. Zdaj je pa zaradi starostne onemoglosti poginil, ne da bi se bil le za eno uro premaknil s svojega mesta.

DRAGO H., dijak:

Jakova povest

»Halo, Breda, pridi malo k meni!« je zaklical Jaka preko ograje, ki ga je ločila od njegove prijateljice. Ta se mu je odzvala in stekla okrog hiše. Jaka je bil deček, star okoli dvanajst let in zelo veselega značaja. Z Bredo sta bila vedno skupaj. Ona je bila nekako tri leta mlajša od njega.

»Nekaj bi te prosil,« je začel Jaka, ko je deklica pritekla k njemu.

»Kaj pa bi bilo? Kaj novega?« je vpraševala razposajeno.

»Hm, novega... Pojdi z menoj!«

Odšla je za Jakatom v stanovanje, kjer ni bilo nobenega domačega. Jaka se je vsedel v precej mračni sobi na stol in kavalirsko ponudil še Bredi stol. Nato je odprl predal mize in privlekel ven majhno pločevinasto posodico. Molče jo je odprl in položil na mizo.

»Kaj je s tem?« je vprašala deklica, ko je opazila v posodi nekaj rumenkasto rjavega, ki je nalikovalo medu.

»To-le če bi pokusila...« je rekel počasi in porinil posodo pred Bredo.

»Pokusila tole? Kaj pa je?« je poduhala in vzkliknila: »Ne diši nič lepo!«

»No le pokusi, da mi boš še ti povedala kakšen okus ima. Jaz namreč nekaj pišem, povestico o télem, pa ne vem kakšen okus ima, čeprav sem že sam pokusil.«

»Najprvo mi povej, kaj je to!«

Neke vrste med...« je obotavljajoč se rekel Jaka in povsili oči. In Breda se je res ojunčila. Jaka ji je dal nož,

s katerim je zajela na konico malo »medu« in to pokusila... Takoj nato pa je skočila pokonci, skremžila obraz, pljunila po tleh in zakričala grozeče: »Fej, to je... to ni... se sploh ne da popisati... ni noben med, ampak...«

Venomer pljuvajoč je odskakala iz sobe. Jaka pa je gledal za njo in žalostno zašepetal: »Ampak?... Ampak vazelina,« je dodal čez nekaj časa.

Ze se je čulo od zunaj »...povedala mami!«, ko se je Jaka zganil, odprl zopet predal in vzel iz njega neke liste. Na te liste je uprl svoj pogled in še enkrat preletel vrstice, ki jih je

z muko zložil. Bratca dva ste bila nekoč sama doma. Zunaj je grmelo in lilo, onadva pa nista vedela, kaj naj počneta. Naenkrat zagrmí v želodcu mlajšega in oba se spomnita, da bi bilo dobro kaj žvečiti. Začela sta stikati po shrambi in po trudapolnem obračanju loncev, sta izvohala lonec medu. Nedvomno je to med, kajti je temno rumene barve in prav cel med. Ko pa da eden zalogaj v usta, pljune mimo bratca, da ta prestrašen odskoči in zakriči: »Fu-u-uj! To ima pa okus po... kakor bi imel v ustih...

Kaj vendar? Krastače, pajke...? Na tem mestu je bil papir že tako poradiran, da se je videlo skozi. Jaka je napisal že vse mogoče in nemogoče okuse, a vedno se mu je zdelo, da ni pravi. Tako ni nikakor mogel dokončati te zgodbe, kajti ni bilo res, da je tudi on pokusil vazelino, kakor je rekel Bredi, ker se mu je preveč gabi!a. Seveda ni bilo s tako povestjo nič, čeprav si je obetal od nje veliko bodočnost...

Še nekaj časa je stal ves obupan s papirji v rokah, nakar jih je s skremženim obrazom zmečkal.

Jokal pa se ni, čeprav je vedel, da bo zaradi nesrečne vazeline Breda kuhala jezo, kajti Jaka je drugače junak!

Model jadralnega letala

Malo je sportnih panog, ki bi bile tako zanimive, kakor je jadralno letalstvo. To je najbrže tudi vam znano, saj sprejema stric Matic vsak teden iz vrst »Jutrovčkov« mnoga pisma, ki pričajo o zanimanju in ljubezni do gospodovalnih ptičev sinjega in mračnega neba. Udejstvovanje v tem sportu na pravem jadralnem letalu pa ni možno vsakomur. Kdor nima primerne priložnosti, ali pa še ni dorasel za napor in ljubi letalstvo, bo z veseljem posegel, če ima le količjak gibčne prste, po našem predlogu, da se sedaj, ko bodo dnevi vedno bolj dolgočasni in bo treba zamenjati zelena igrišča z zakurjenimi sobami, loti izdelave lepega modela jadralnega letala. Naš načrt računa z najskromnejšimi potrebščinami, tako da izdatki zanje ne bodo za nikogar preveliki.

K načrtom in slikam v današnji in

prihodnji številki pa naj sledi še nekaj pojasnil, da bo razumevanje lažje in delo hitrejše.

Seznam potrebščin.

Za dovršitev dobrega modela jadralnega letala potrebujete:

kos zatike, debele 4 mm, dolge 34 cm in široke 13 cm;

kos smrekove deske, debele 15 mm, dolge 27 cm in široke 4 cm;

bambusov trst, približno 25 mm debel in 2 metra dolg, ki ga kupite pri pletarju, izdelovalcu košev, ali kje drugje;

tubo močnega lepila kupite v najbližji papirnici — in sukanca, najmočnejšega, ki ga boste morda našli v materini šivalni košarici.

Potrebno orodje imate v omarici za orodje. Potrebujete oster nož, pilo,

rezljačo, škarje, durgelj in polc sredi
njedobrega raskovca.

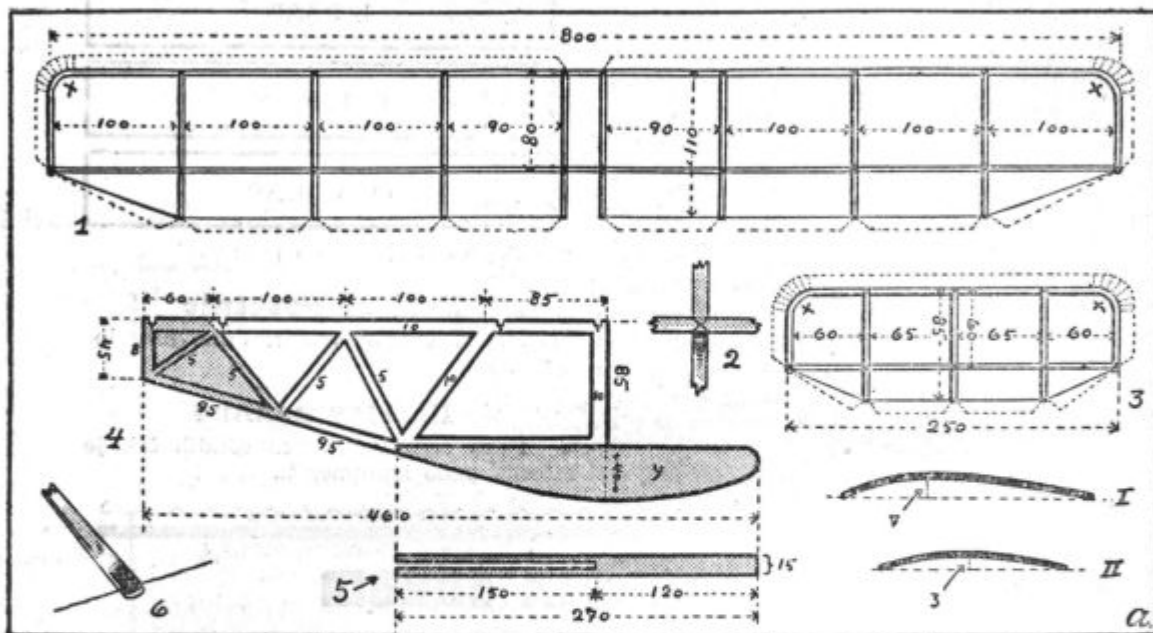
Sedaj pa na delo!

Načrt nosilnih ploskev

Kar vidite spodaj, je prvi delovni
načrt za model jadralnega letala. Pri-
hodnji teden priobčimo še ostalo,
kljub temu pa lahko začnete že sedaj
uspešno z delom. Merila so mišljena
v milimetrih in svetujemo vam, da ste
pri merjenju do skrajnosti pazljivi, ker
sicer je ves trud zaman.

Ogrodje nosilnih ploskev modela po

zgornjem načrtu tvorijo letve iz bam-
busovega trsta. Trst prekoljemo v ce-
loti po sredini, nato pa ga predelamo
v tanke letve navedene velikosti. To
delo, ki mora biti zelo natančno izvr-
šeno, prepustite raje pletarju, ker je
nedvomno bolj sposoben, sami se pa
ne boste na ostrih robovih obrezali.
Debela mesta, kjer so rasle veje, opili-
te, vse pa odgrnete z raskovcem in ta-
ko odpravite vse ostrine. Prednja no-
silna gred je v celem iz enega kosa, ki
ga v okroglih zavojih (x—x) upognemo
nad paro iz vodnega kotla.

Postopek pri upogibanju trsta

Slika vam kaže, kako postopajte pri
upogibanju trsta nad paro iz kotla. Če

držite trst v zaželenem položaju, do-
kler se skoraj popolnoma ne ohladi, bo
ostal upognjen. Svetla stran trsta mo-
ra biti pri tem vedno obrnjena navzven.
Kjer boste trst upognili, tam ni smela
kdaj rasti veja.

Za nosilno ploskev (slika št. 1) po-
trebujete 2 nosilni gredi in 8 reber; za
repno ploskev (slika št. 3) dve manjši
nosilni gredi in le tri rebra. Tudi rebra
upognete nekoliko nad paro. Koliko
znaša upogib, vidite v desnem kotu
spodaj: z I. označeno rebro za pred-
njo nosilno ploskev je upognjeno 7
mm, z II. manjše rebro za repno no-
silno ploskev pa 3 mm. Da bodo vsa
rebra kolikor mogoče enako upognje-
na, si narišete obliko upognjenega re-
bra na kos papirja in s primerjanjem

ugotovite vsakokratni pravilni upogib posameznega rebra.

Sestava nosilnih ploskev

Ko so rebra izdelana, sestavite ploskve s pomočjo sukanca in lepila, pri čemer se ravnate po sliki. Na sliki št. 2 vidite, kako postopate pri vezanju. Ko je ogrodje sestavljeno, zvežete prednje konice trsta z močnim sukanecem krepko med seboj. Kasneje boste potegnili čez blagovno prevleko. Slika št. 6 kaže, kako mora biti sukanec pritrjen: ne preko konic, temveč v majhne zareze.

Ogrodje trupa

letalskega modela kaže slika št. 4. Ta načrt morate prerisati zelo natančno na zatično desko. Merila so še vedno v milimetrih. Pri žaganju uporabljate rezljačo. Spredaj je pritrjena drsalna ploskev — »sani« — (črni kos). Izžagate jo iz smrekovega lesa, pritrдите pa z lepilom in nekaj žebli. Globok urez v smrekovino (glej sliko št. 5) je napravljen zaradi tega, da lahko sani stisnemo okoli prednjega dela trupa.

V zgornjo letev trupa napravite majhne ureze, v katere se bodo natančno vogle nosilne grede prednje ploskve in repa. Pod vsakim urezom zvrtnete luknjico, da lažje zvežete nosilno ploskev in rep. Pri tem poiščete najprej

središče posameznega ogrodja, nakar ga pritrdite na trup z lepilom in sukanecem, ki ga potegnate skozi luknjice. Če je lepilo dobro, ne potrebujete mnogo sukanca. Zadostujeta dva navoja.

Ogrodje položite sedaj na varen kraj, da se dobro presuši do prihodnjega tedna, ko bomo nadaljevali in končali.

(Konec prihodnjič)

Posetnice

I. RASP

R. LOČAN

O. V. KAČ

Kaj so ti ljudje po poklicu?

Rešitev posetnic

Mizar, usnjar, pastir, duhovnik, logar.

Rešitev uganke

Črko č in vrstni red ostalih črk je treba malo izpremeniti.

Besedlo k slikam

Delavec hiti s kolesom na delo. V nahrbtniku ima steklenico mleka. Ta in kos kruha bi bilo njegovo kosilo. Po nesreči pa mu je padla steklenica na tla in se razbila.

V tem času pride mimo šolar. Ko vidi, kaj se je zgodilo, se zasmije in reče: »Poglejte ga, hribovca, kako raztresa črepinje!« in odhiti dalje.

To nesrečo pa je videla tudi deklica. Ustavila se je ob potočku mleka in pomislila: »Joj, kakšna nesreča! Ubogi delavec bo moral biti danes brez kosila!«

Rapé Borut, uč. IV. razr. v. Št. Go-tartu.